

Практичне заняття 3

Громадянство

Джерела:

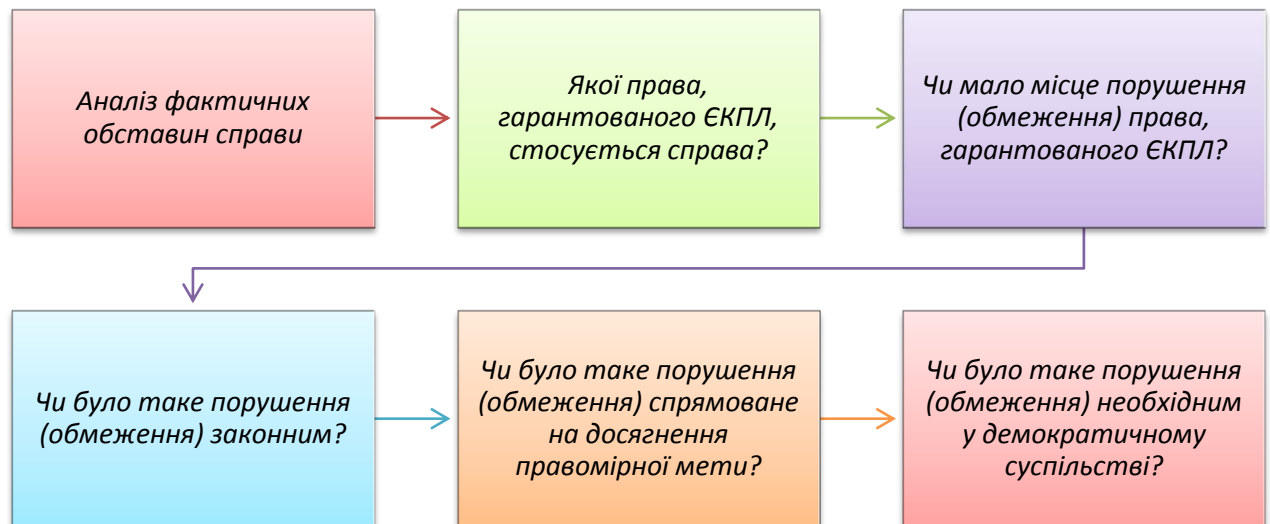
1. [Загальна декларація прав людини](#)
2. [Міжнародний пакт про громадянські і політичні права](#)
3. [Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права](#)
4. [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод](#)
5. [Конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство](#)
6. [Конвенція про громадянство одруженої жінки](#)
7. [Європейська конвенція про громадянство](#)
8. [ЗУ «Про громадянство України»](#)
9. [ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»](#)
10. [Конвенція про статус біженців](#)
11. [ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»](#)
12. [Конвенція про статус апатридів](#)

Теоретичні питання:

1. Поняття громадянства в міжнародному праві
2. Способи набуття громадянства
3. Припинення громадянства
4. Особливості правового статусу іноземців
5. Особливості правового статусу осіб без громадянства
6. Гарантії ЄКПЛ щодо громадянства

Практичні завдання:

Для вирішення практичного завдання проаналізуйте нижченаведені кейси за таким алгоритмом:

Кейс 1

Заявниці, п. Татьяна, та її дочка, п. Каріна, є колишніми мешканцями Латвії російського походження. Тепер вони проживають у м. Курську (Росія).

П. Татьяна, чий батько був офіцером збройних сил СРСР, народилася 1959 року в Естонії, а через місяць після її народження батьки разом із нею переїхали до Латвії. У 1980 році п. Татьяна вийшла заміж за п. Ніколая, котрий, так само як і батько заявниці, був офіцером радянської армії. У 1981 році у заявниці в Латвії народилася дочка Каріна.

Після здобуття Латвією незалежності обох заявниць було включено до реєстру мешканців Латвії – «колишніх громадян СРСР». У 1994 році чоловік п. Т., демобілізувавшись з російської армії (у січні 1992 року юрисдикцію щодо збройних сил колишнього СРСР, які розміщувались у Латвії, прийняла Російська Федерація), звернувся за одержанням дозволу на тимчасове проживання на тій підставі, що був одружений із постійною мешканкою Латвії. Його клопотання було відхилено з огляду на те, що він повинен був виїхати з Латвії відповідно до умов договору щодо виведення російських військ, який набув чинності у квітні 1994 року і поширювався, зокрема, на офіцерів, що перебували на дійсній військовій службі станом на 29 січня 1992 року. Внаслідок дії цього договору реєстрацію заявниць було скасовано.

Рішення про депортацію усіх трьох членів родини було ухвалено в серпні 1996 року. Їх було виселено з їхньої квартири у м. Ризі. П. Ніколай згодом виїхав до Росії. Заявниці оскаржили в суді рішення про їх депортацію з Латвії. Усі національні судові інстанції безумовно підтверджували законність обов'язку п. Ніколая залишити Латвію, а також правомірність рішення про скасування реєстрації заявниць.

28 жовтня 1998 року заявниць було заарештовано й затримано у центрі для нелегальних іммігрантів. Наступного дня за наказом керівника відділу з питань громадянства і міграції їх було звільнено на тій підставі, що цей арешт був «передчасним», оскільки у провадженні згаданого відділу знаходилась скарга заявниць. Проте згодом їм знову було наказано залишити країну, а 16 березня 1999 року п. Каріну було ще раз затримано на 30 годин.

11 липня 1999 року заявниці переїхали до Росії, а згодом набули громадянство РФ. Наказ про депортацію заявників передбачав заборону повертатися до Латвії протягом

найближчих п'яти років, тобто до серпня 2001 року, а надалі встановлював обмеження тривалості їхніх візитів не більш як 90 днів щороку. Батьки п. Тат'яни, котрі, як вона стверджувала, були важко хворими, залишились у Латвії.

Кейс 2

Заявник, відомий молдавський політик, є заступником голови Ліберально-демократичної партії і депутатом Муніципальної ради Кишинєва. До Другої світової війни територія Республіки Молдова входила до складу Румунії. У зв'язку з анексією цієї території Радянським Союзом в 1940 році особи, що на ній проживали, втратили румунське громадянство. Після ухвалення Республікою Молдова Декларації незалежності в серпні 1991 року був прийнятий новий закон про молдавське громадянство, завдяки якому особи, які до зазначеної анексії проживали на території колишньої Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки, стали громадянами Молдови. Як нащадок таких осіб заявник набув молдавського громадянства. У 1991 році Парламент Румунії також ухвалив новий закон про громадянство, завдяки якому колишні громадяни Румунії та їхні нащадки, які втратили румунське громадянство до 1989 року, отримали можливість відновити румунське громадянство. Зі скасуванням заборони громадянам Молдови одночасно бути громадянами інших держав заявник, звернувшись з відповідною заявою, набув румунського громадянства. У 2008 році Парламент Молдови реформував виборче законодавство, запровадивши заборону обрання до Парламенту осіб, що мають подвійне або множинне громадянство (закон № 273). Інші важливі поправки до законодавства передбачали, зокрема, підвищення прохідного виборчого бар'єра і заборону всіх форм виборчих блоків і коаліцій. Ці поправки набрали чинності у травні 2008 року, а загальні вибори були проведені навесні 2009 року. Заявника було обрано до Парламенту. Для того, щоб набути право зайняти своє депутатське крісло в Парламенті, він звернувся з листом до Посольства Румунії в Кишинєві, в якому повідомив, що змушений ініціювати процедуру припинення свого румунського громадянства, зазначивши, однак, при цьому, що залишає за собою право відкликати лист після винесення Великою палатою рішення у цій справі. Узявши до уваги зазначений лист, Конституційний суд затвердив депутатський мандат заявника. У 2009 році Конституційний суд визнав закон № 273 конституційним.

За приблизними підрахунками, в період з 1991 по 2001 рік із загальної кількості (3,8 млн.) громадян Молдови від 95 000 до 300 000 осіб набули румунського громадянства; у лютому 2007 року на розгляді перебувало близько 800 000 заяв від громадян Молдови про надання їм румунського громадянства. Крім того, приблизно 120 000 громадян Молдови мали російські паспорти.

Заявник безпосередньо потрапив під дію закону № 273, оскільки був змушений ініціювати процедуру, внаслідок якої наражався на ризик втратити своє румунське громадянство. До того ж, усвідомлення того, що в разі обрання йому необхідно буде подбати про припинення свого румунського громадянства, безперечно, позначалося на ньому протягом усієї виборчої компанії. Він також, можливо, втратив голоси деяких виборців, які враховували ймовірність того, що він може вирішити відмовитися від зайняття свого депутатського місця, якщо це означатиме втрату ним статусу особи з подвійним громадянством. Хоча на той час Уряд Румунії ще не позбавив заявника румунського громадянства, він міг у будь-який момент провести таку процедуру. У будь-якому разі, щоразу, коли заявник мав намір балотуватися на виборах до Парламенту, він опинявся перед невизначеністю, оскільки йому не було відомо, чи буде його депутатський

мандат затверджений Конституційним судом і чи вживатимуться Урядом Румунії заходи із задоволення його клопотання про припинення румунського громадянства. Отже, оскаржуваний закон мав негативні наслідки для заявника.

Кейс 3

Заявник народився в жовтні 1984 року і зараз проживає в Болгарії. В листопаді 1990 року, у віці шести років, заявник законно переїхав до Австрії разом зі своїми батьками та ще двома їхніми дітьми. Згодом він легально перебував у Австрії. Його батьки законно працювали та, тим часом, отримали австрійське громадянство. Заявник відвідував школу в Австрії. Наприкінці 1998 року проти заявника була порушена кримінальна справа. Його підозрювали, *inter alia*, у пограбуванні автомобілів, магазинів та автоматів для продажу; викраденні порожньої тари з контейнера; примушуванні іншого хлопця вкрати у його матері 1000 австрійських шилінгів; штовханні та побиття ногами до синців цього хлопця; використанні транспортного засобу без дозволу його власника.

8 березня 1999 року заявник отримав дозвіл на необмежене перебування (*Niederlassungsbewilligung*). 7 вересня 1999 року Віденський суд у справах неповнолітніх (*Jugendgerichtshof*) засудив заявника за двадцять два випадки бандитського пограбування, скоєного за обтяжуючих обставин, та спроби скоїти бандитські пограбування за обтяжуючих обставин (*gewerbsmäßiger Bandendiebstahl*); за утворення банди (*Bandenbildung*); шантаж (*Erpressung*); напад (*Körperverletzung*); та несанкціоноване використання транспортного засобу (*unbefugter Gebrauch eines Fahrzeugs*), вчинені у період між листопадом 1998 та червнем 1999 років. Він був засуджений до вісімнадцяти місяців ув'язнення, тринадцять із них перебував на випробувальному терміні. Вирок супроводжувався приписом пройти лікування від наркотичної залежності.

11 лютого 2000 року заявник був заарештований, і проти нього були порушені наступні кримінальні справи стосовно серії крадіжок, вчинених у період між червнем 1999 та січнем 2000 років. Заявник та його спілльник підозрювалися у пограбуванні магазинів та ресторанів, де вони крали грошові кошти та товари. 11 лютого 2000 року Віденський суд у справах неповнолітніх постановив узяти його під варту. 25 травня 2000 року Віденський суд у справах неповнолітніх визнав винним заявника у вчиненні вісімнадцяти пограбувань, скоєних за обтяжуючих обставин, та у спробах вчинити пограбування за обтяжуючих обставин, та засудив його до п'ятнадцяти місяців ув'язнення. Ухвалюючи вирок, суд врахував каяття заявника як пом'якшуючі обставину, та кількість вчинених злочинів і швидке повернення до злочинності після останнього засудження як обтяжуючі обставини. Також було відзначено, що заявник, хоч і проживає з батьками, але ті не мають ніякого впливу на його виховання, його часто немає вдома, він кинув школу. Також підкреслювалося, що заявник знехтував приписом пройти лікування від наркотичної залежності. Внаслідок цього, відстрочка відбування тюремного ув'язнення, ухвалена судом від 7 вересня 1999 року, була скасована. Відповідно до вироку Віденського суду у справах неповнолітніх, заявник мав відбутися тюремне ув'язнення.

3 січня 2001 року дирекція Віденської федеральної поліції (*Bundespolizeidirektion*), спираючись на статті 36(1) та 2(1) Закону про іноземців 1997 року (*Fremdengesetz*), наклала на заявника десятирічну заборону на перебування. Зважаючи на засудження заявника, було очевидно, що дозвіл на його подальше перебування в Австрії суперечить громадським інтересам. Враховуючи повернення заявника до злочинів після його першого

вироку, суспільний інтерес у запобіганні заворушенням та злочинності переважили право заявника на перебування в Австрії.

Заявник, за допомогою адвоката, подав апеляцію. Він доводив, що наказ про екстрадицію порушує його права згідно статті 8 Конвенції, адже він є неповнолітнім, який переїхав до Австрії у шість років, вся його сім'я проживає в Австрії, і він не має жодних родичів у Болгарії. Він також послався на частину 38(1)(4) Закону про іноземців від 1997 року, відповідно до якої наказ про екстрадицію не можна застосовувати до іноземця, який легально проживав у Австрії з раннього віку.

Рішенням від 19 липня 2001 року віденська Дирекція громадської безпеки (*Sicherheitsdirektion*) відхилила апеляцію. Вона підтвердила рішення дирекції федеральної поліції. 17 серпня 2001 року заявник подав одночасно скарги до адміністративного суду (*Verwaltungsgerichtshof*) та Конституційного суду (*Verfassungsgerichtshof*). Він підкреслив, що прибув до Австрії в шість років, відвідував австрійську школу та не говорить болгарською мовою. Він не має родичів та інших соціальних зв'язків у Болгарії. Він також підкреслив той факт, що досі є неповнолітнім.

18 вересня 2001 року Адміністративний суд відхилив скаргу та встановив, що застосування наказу про екстрадицію є виправданим, згідно статті 8 § 2 Конвенції. Відмічалось, що заявник переїхав до Австрії лише в шість років, тоді як, згідно постійного прецедентного права, частина 38(1)(4) Закону про іноземців від 1997 року забороняє застосовувати наказ про екстрадицію лише щодо іноземців, які є легальними резидентами з трьох років або раніше. Беручи до уваги тяжкість та кількість злочинів, вчинених заявником, і той факт, що за першим засудженням одразу слідувало друге, а також тяжкість винесеного вироку, було встановлено, що наказ про екстрадицію не є непропорційним втручанням у права заявника, які забезпечені йому статтею 8 Конвенції, незважаючи на його тривале проживання та родинні зв'язки в Австрії.

19 серпня 2001 року ухвалою Конституційного суду наказ про екстрадицію був призупинений до винесення відповідного рішення. Заявник був звільнений із в'язниці 24 травня 2002 року, не скориставшись достроковим звільненням. Згідно інформації, наданої адвокатом під час слухання, заявник, відбуваючи тюремне ув'язнення, закінчив школу, а після звільнення допомагав батькові у його транспортному бізнесі.

25 листопада 2002 року Конституційний суд відмовився розглядати скаргу заявника через відсутність належних підстав. У грудні 2002 року було здійснено кілька невдалих спроб виконати наказ про екстрадицію заявника з Австрії. 18 серпня 2003 року дирекція Віденської федеральної поліції видала новий наказ, який вимагав від заявника покинути Австрію.

14 жовтня 2003 року наказ був доставлений заявникові за адресою проживання його батьків, та згодом дирекція Віденської федеральної поліції видала наказ про його затримання з метою його подальшої екстрадиції. Він був заарештований 27 листопада 2003 року. 22 грудня 2003 року заявник був депортований до Софії. Згідно інформації, наданої адвокатом під час слухання, заявник не скоював будь-яких інших правопорушень у Болгарії і знайшов там роботу. Під час слухань Уряд поінформував Суд, що дія заборони на перебування спливає 3 січня 2011 року, тобто через 10 років після її винесення.